

Bijlage 3 – Onderwijsondersteuning

Als onderdeel van *Onderzoek naar een nieuw model voor het gebruik van publicaties in de onderwijsomgeving van Nederlandse universiteiten* zijn er diverse vragen geformuleerd om erachter te komen wat de huidige Easy Access – regeling voor de academische onderwijsondersteuning betekent.

Opzet van deze bijlage: de vraag die is gesteld onder het thema *Ondersteuning onderwijs* zal als apart punt worden opgesomd, gevolgd door het door de werkgroep geformuleerd antwoord.

- a. Wat kunnen we op basis van de metingen en onderzoek naar gebruik van publicaties in het onderwijs zeggen over de wensen van docenten en studenten? Wat is nodig voor het onderwijs?

*Data in de CopyRIGHT – tool wijst uit dat 1,8% van alle bestanden een zogenaamde **lange overname** zijn. Het onderwijs gebruikt 45,5% aan materialen die **niet** onder de Easy Access – regeling vallen. Van de overige 54,5% is een deel (4%) nog niet te herleiden door de CopyRIGHT – tool. Iets meer dan de helft van de **gebruikte** bestanden in het onderwijs kan als volgt worden gekenmerkt: 34,2% is **eigen materiaal**. Dit is materiaal wat de docent zelf heeft ontwikkeld ter ondersteuning van het onderwijs. Aangeboden in een afgesloten omgeving, veelal ter gebruik als naslagwerk ter voorbereiding op het goed afsluiten van onderwijs (tentamens). Het aangeboden **Open Access – onderwijsleermateriaal** is (nog) geen noemer van betekenis in het huidige onderwijs (1,3%). Blijft over: 15,1%. Wanneer je deze populatie tegen het licht van de Easy Access – regeling houdt, dan is 8,1% een **korte overname**; 5,2% een **middellange overname**, en dus: 1,8% een **lange overname**. Het onderwijsleermateriaal wat in het onderwijs wordt gebruikt bestaat dus voor 15,1% uit **publicaties** (boeken/tijdschriften). Van 80,9% van het onderwijsleermateriaal is op te merken dat het op andere, meestal persoonlijk ambachtelijke wijze tot stand komt. Wat het onderwijs nodig heeft is duidelijke **begeleiding** bij het juiste **gebruik & ontwikkeling** van dit onderwijsleermateriaal.*

** getallen zijn afgerond naar 1 cijfer achter de komma, waardoor het mogelijk is dat er bij het optellen afwijkingen ontstaan.*

- b. In hoeverre is er verschil tussen wetenschappelijke publicaties (waarvoor de Easy Access – regeling is opgesteld) voor het onderwijs en onderwijsmateriaal in brede zin (waarvoor de Nationale aanpak digitale leermaterialen is opgesteld)?

Toelichting: Onderzoeksmateriaal wordt veelal als basis gebruikt voor onderwijsmateriaal. De afspraken die met de uitgevers worden gemaakt in de context van de Easy Access – regeling zijn daarom relevant voor zowel onderzoek als onderwijs.

Op pagina 16 en 17 van Naar een nationale aanpak digitale en open leermaterialen, wordt in de paragraaf: Ambities hoger onderwijs digitale en open leermaterialen uitgelegd welke stappen men moet ondernemen om te komen tot de ontwikkeling en gebruik van open onderwijsmaterialen. Ook vraagt men (vooral de beleidsmakers, i.c. het ministerie OCW) om het nemen van een aantal beslissingen. Deze beslissingen (zie ook vraag c.) zijn bepalend voor het onderscheiden van het verschil. Wanneer men FAIR/research als uitgangspunt neemt, moet FAIR/education automatisch volgen. Het onderwijsmateriaal dat op deze manier ontstaat kan dan op dezelfde manier door de uitgeverijen worden ondersteund zoals zij nu ook al doen met het accepteren van de publicaties onder FAIR/research.

- c. Hoe past het organiseren/afkopen van het gebruik van wetenschappelijke publicaties in het onderwijs bij de plannen in het kader van de Nationale aanpak digitale en open leermaterialen?

Navraag leert dat op dit moment (zomer 2022) onderzocht wordt hoe de plannen in het kader van de Nationale aanpak digitale en open leermaterialen vormgegeven moeten worden. Na de ondertekening van de verklaring om gezamenlijk werk te maken van het ontwikkelen, delen, hergebruiken en inkopen van leermaterialen is een projectgroep van SURF, VH en UNL opgericht om te onderzoeken of initiatieven in deze ondergebracht kunnen worden onder de Digitaliseringsimpuls Onderwijs (Groeifonds).

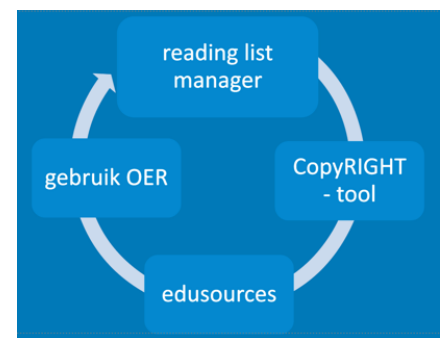
- d. Hoe kunnen nieuwe technologische ontwikkelingen ingezet worden om het proces te reguleren/controleren/organiseren? (Copyright – Tool; Repository Rotterdam; Nieuwe DLO's)

Er wordt door de instellingen op basis van de huidige Easy Access regeling voornamelijk gezocht naar een gestandaardiseerd controle- en rapportageproces. De metingen die als onderdeel van de vigerende Easy Access – regeling de afgelopen jaren zijn uitgevoerd, zijn bedoeld om inzicht te krijgen in overnames door het onderwijs binnen hun ELO's. Om gezamenlijk de Easy Access – regeling uit te voeren wordt op basis van steekproeven inzicht in korte en middellange overnames gegeven, en overnames die als overtredingen kunnen worden gekenmerkt.

Technologische ontwikkelingen kunnen deze processen verbeterd ondersteunen. Bij voorkeur niet gebaseerd op afhankelijkheden, maar op het inzichtelijk krijgen van het gebruik. Wanneer er gezamenlijk een punt is bepaald waarop ingrijpen noodzakelijk is, dan kan iedere instelling hier een ondersteuningsdienst of -proces op inrichten. Dit bepaalde punt moet tot stand komen op basis van in wederzijds vertrouwen gemaakte afspraken. Men gaat hierbij niet uit van een overtreding, maar van een inzicht: dit document past niet in de regeling, en de instelling zal er alles aan doen om a) indien mogelijk een alternatief te zoeken, of b) UvO (de uitgeverij) om toestemming te vragen het document (tegen kosten) te gebruiken in het onderwijs.

De diensten/tools die er nu (in ontwikkeling) zijn, zijn er op gericht om dit proces / deze dienst te ondersteunen.

- Een reading list management tool: stelt (verplichte) literatuur beschikbaar aan het onderwijs op basis van de licentiegegevens die in het bibliotheekmanagementsysteem zijn opgeslagen;
- Een copyright-clearance tool controleert of ander aangeboden onderwijsleermaterialen voldoen aan de afspraken die in gezamenlijkheid zijn gemaakt;
- (Open) Alternatieven worden in overleg met de lokale universitaire diensten onderzocht bij een constatering van een lange overname
- Bij het niet vinden van een alternatief, en bij de constatering dat het document noodzakelijk is in het onderwijs wordt UvO ingeschakeld, om toestemming te vragen voor een lange overname.

Idealiter zou er een situatie als deze mogelijk zijn.

De huidig beschikbare technologieën kunnen dus ingezet worden om procesafspraken tussen uitgeverijen en instellingen te reguleren.

De projectgroep ziet de door 4 universiteiten en SURF ontwikkelde CopyRIGHT – tool als een belangrijke stap voorwaarts. De tool biedt de mogelijkheid om de aard (zoals is gedefinieerd in de huidige Easy Access – regeling) van een document te detecteren, en maakt voor docenten, onderwijs- en bibliotheekmanagement inzichtelijk wat er gebruikt wordt in het onderwijs. De projectgroep dicht (naast de betrokkenheid die het hoger onderwijsmanagement moet uitdragen) de CopyRIGHT – tool en reading-list-management – tools grote waarde toe bij het verbeteren van de bewustwording.

- e. Wat is de toekomstvisie van uitgeverij ten aanzien van de verkoop/beschikbaarstelling van wetenschappelijke publicaties? Hiervoor uitgeverij benaderen?

Deze vraag is niet voorgelegd, omdat de toekomstvisie van uitgeverijen volgend is op ons gedrag. Wij (het onderwijs) willen (eisen) meer beschikbaarheid, wij werken aan meer open. De vraag is dus: willen wij leidend zijn/worden, zodat zij (de uitgeverijen) hun visie hier op aanpassen?

- f. Hoe vindt bewustwording van en communicatie naar docenten plaats binnen de instellingen? Hoe kan de kennis hierover (meer) gedeeld worden?

De onderzoeksgroep heeft een enquête uitgezet onder 13 universiteiten om inzicht te krijgen in de ondersteuning van docenten en hun onderwijs. In hoofdstuk 7 van het onderzoeksrapport wordt hierover een samenvatting gegeven. Voor een volledige uitwerking van de uitkomsten van de enquête wordt verwezen naar bijlage 2: Verslag inventarisatie bewustwording en gebruik van onderwijsleermiddelen in het onderwijs V1.

- g. In het onderwijs wordt door docenten voornamelijk (onderzoeks-)literatuur gebruikt ter ondersteuning van hun onderwijs. Waarom kiezen zij minder voor alternatieven, anders dan (onderzoeks-)literatuur?

Deze vraag is beantwoord in de enquête, vraag: 6. Met als achterliggende gedachte dat docenten veela; onderwijsondersteunende middelen gebruiken die zij kennen, en daarom minder kiezen voor de alternatieven. Dit onder vele motivaties, waarbij tijd(gebrek) de meest voor de hand liggende is. Kort door de bocht: onderwijs volgt onderzoek, en dus is het logisch en gemakkelijk om datgene wat je al bekend is aan literatuur in tijdschriften en boeken te gebruiken. Alternatieven als Object Based Learning, middelen die activerend blended onderwijs ondersteunen en/of hergebruik van eerder (onafhankelijk van onderzoek) geproduceerde (en wellicht ge-reviewde) onderwijsleermiddelen zijn gewoonweg niet bekend of wil men onbewust niet gebruiken.

- h. Toegevoegd: is het mogelijk een verhouding potentiële overtredingen vs alle overnames inzichtelijk te krijgen? Maw: wat kunnen we doen wanneer alle potentiële overtredingen te managen zijn?

Een kleine afvaardiging van het CopyRIGHT – tool-projectteam is bezig te onderzoeken of hier methodiek op de beschikbare data kan worden toegepast om hier inzicht in te krijgen. De uitkomsten worden zo snel als mogelijk gedeeld wanneer er een betrouwbare analyse is op te leveren.